

การเป่าแคนประกอบลำบ้านซอก แขวงสะหวันเขตประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

KHAEN ACCOMPANIMENT FOR LAM BANSOK PERFORMANCES IN SAWANNAKHATE LAOS PDR

โยธิน พลเขต

YOTHIN PONKHET

ดุริยางคศิลป์, วิทยาลัยดุริยางคศิลป์, มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

MUSIC EDUCATION, COLLEGE OF MUSIC, MAHASARAKAM UNIVERSITY

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ มีความมุ่งหมายเพื่อ 1) ศึกษาทำนองลำบ้านซอกในประเทศส.ป.ป.ลาว 2) ศึกษาการเป่าแคนประกอบลำบ้านซอกในประเทศส.ป.ป.ลาว ในพื้นที่แขวงสะหวันเขต ข้อมูลภาคสนามได้จากการสังเกตและสัมภาษณ์จากผู้รู้จำนวน 3 คน ผู้ปฏิบัติจำนวน 3 คนและผู้ให้ข้อมูลทั่วไปจำนวน 6 คน นำข้อมูลที่ได้มาตรวจสอบด้วยวิธีการแบบสามเส้า วิเคราะห์ตามความมุ่งหมายที่ตั้งไว้และนำเสนอผลการวิจัยด้วยวิธีพรรณนาวิเคราะห์

ผลการวิจัยพบว่า 1) ทำนองลำบ้านซอกในแขวงสะหวันเขต ประเทศส.ป.ป.ลาว มีโครงสร้างของกลอนลำ 3 ส่วนคือ บทขึ้น บทเนื้อในและบทลง บทขึ้นบางคนอาจขึ้นแบบสั้นบางคนขึ้นแบบยาว บทเนื้อในกลอนบทหนึ่งมี 4 วรรค บางบทอาจมี 2 วรรคคือ วรรคที่ 3 และวรรคที่ 4 ทำนองลำเกิดจากลักษณะโครงสร้างของบทกลอนซึ่งบทหนึ่งๆ (stanza) มี 4 วรรค ทำนองจึงแบ่งเป็น 4 วรรค แต่จะลำซ้ำทำนองเดิมไปเรื่อยๆ เสียงสูงต่ำที่มาจากภาษาท้องถิ่นและเสียงสั้นยาวในตัวกลอน โดยกำหนดจังหวะด้วยคำประพันธ์ ส่วนวาดลำกำหนดโดยโครงสร้างของบทกลอน 2) การเป่าแคนประกอบลำบ้านซอก เป็นการเป่าแคนทำนองที่ต่างจากทำนองลำแต่เป่าเพียงประโยคเดียว และต้องอยู่ในบันไดเสียงเดียวกัน เสียงแคนใช้เสียง tonic เสียงลำใช้เสียง dominant กล่าวคือแคนจะเป่าคลอไปกับทำนองลำในลักษณะ ostinato เมื่อจบกลอนแคนก็จะเป่าลงบทจบเลย

คำสำคัญ : ลำบ้านซอก , การเป่าแคน , แขวงสะหวันเขต ส.ป.ป.ลาว

Abstract

The qualitative research entitled “KHAEN ACCOMPANIMENT FOR LAM BANSOK PERFORMANCES IN SAWANNAKHATE LAOS PDR”, aimed at: 1) examining the melodies of *lam bansok* in Lao PDR ; and 2) *khaen* accompaniment for *lam* performances in Lao PDR. The research sites was conducted in Savannakhet province. Field data were obtained through observations and interviews with 3 key-informants, 6 casual informants, and 6 general informants. The data were checked for their accountability with triangulation technique, analyzed in accordance with the given objectives, and the results of the study were presented in a descriptive analytical format.

The results of the study revealed that the melodies of *Lam bansok* in Lao PDR consists of three parts : introduction , main body and Conclusion. The main body of a poem may consist 2,3 or 4 stanzas.

1) *Lam bansok* melody followed the structure of a poem phrases either a stanza

A poem consisted of any number of stanzas. Each stanza has 4 phrases. Musically, each phrase has 4 steady beats. The *lam* melody is practically the same with a little difference, depending on some word tones.

2) The *khaen* accompaniment used a short pattern of 4 beats, repeatedly in the same mode of *lam* singing throughout the *lam* performance.

keywords : *Lam bansok*, *khaen* playing, savannakhet, Lao PDR.

ภูมิหลัง

ประเทศไทยกับประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (ส.ป.ป.ลาว) มีศิลปวัฒนธรรมร่วมกัน เริ่มตั้งแต่ศาสนา ประเพณี ความเชื่อ และภาษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งศิลปะการแสดงด้านการขับและการลำ มีเครื่องดนตรีที่โดดเด่นและเป็นเครื่องดนตรีประจำชาติลาว คือ แคน (กงเดือน เนตตะวง. 2002 : 4-9) ส่วนศิลปะการแสดงของประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (ส.ป.ป.ลาว) ที่เป็นการขับและการลำนั้น การขับอยู่ในแขวงเวียงจันทน์ไปทางตอนเหนือ ได้แก่ ขับจิม (อยู่บริเวณแม่น้ำจิม ทางทิศเหนือหรือทิศตะวันออกเฉียงเหนือของแขวงเวียงจันทน์) ขับทุมหลวงพระบาง (อยู่แขวงหลวงพระบาง) ขับชาเหนือ (อยู่บ้านชาเหนือ แขวงหัวพัน) และขับไทดำ (ชื่อกลุ่มชาติพันธุ์ซึ่งอาศัยอยู่ภาคเหนือตอนกลาง) ส่วนการลำจะอยู่กำแพงนครเวียงจันทน์ลงมาทางตอนใต้ของประเทศ ได้แก่ ลำกลอน ลำบ้านชอก ลำมหาไซ ลำตั้งหวาย ลำสาละวัน ลำคอนสะหวัน ลำภูไท ลำโสมและลำสีพันดอน (Chonpairot, 1990 : 113-124)

ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (ส.ป.ป.ลาว) นิยมในศิลปะการแสดงหมอลำ และมีการพัฒนาการแสดงหมอลำเพื่อการรับใช้สังคมแต่ละสังคมที่แตกต่างกัน จึงเกิดเป็นหมอลำชนิดต่าง ๆ ขึ้น ในแต่ละท้องถิ่น เช่น ลำมหาไซ ในแขวงคำม่วน ลำบ้านชอก แขวงสะหวันเขต ลำสาละวัน แขวงสาละวัน ลำโสม ลำสีพันดอน แขวงจำปาสัก เป็นต้น แม้ว่าประเทศไทยจะมีความใกล้ชิดกับประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (ส.ป.ป.ลาว) แต่หมอลำลาวมีวิธีการลำแตกต่างจากหมอลำภาคอีสานทั้งในแง่ทำนองลำ ทำนองแคน การประสานเสียงแคนและเสียงลำ ตลอดจนขนบธรรมเนียมในการลำ เช่น หมอลำลาวจะนั่งลำหรือลำอยู่บนบ้าน แต่หมอลำภาคอีสานจะยืนลำ หมอลำลาวใช้ทำนองประจำท้องถิ่นของตน เช่น ลำสาละวัน มีทำนองแบบแขวงสาละวัน ลำสีพันดอน มีทำนองแบบแขวงจำปาสัก ส่วนหมอลำแคนจะเป่าไปคนละอย่างกับหมอลำ เช่น ลำบ้านชอก ลำมหาไซ ลำตั้งหวาย ลำคอนสะหวัน ลำโสมและลำสีพันดอน วิธีการเป่าแคนประกอบลำจึงแตกต่างจากหมอลำทางภาคอีสาน

ศิลปะการแสดงหมอลำลาวที่เป็นต้นกำเนิดของการลำ คือ ลำผญา ซึ่งการลำผญาผู้ชายจะลำ ผู้หญิงจะเป็นผู้ตอบผญา แต่ปัจจุบันส่วนมากหมอลำชายและหมอลำหญิงจะลำโต้ตอบกัน พัฒนามาเป็น ลำมหาไซ ลำบ้านชอก ลำคอนสะหวัน เป็นต้น จะเห็นได้ว่า การขับหรือการลำ ที่มีเสียงแคนประกอบจะช่วยเพิ่มสุนทรียรสในการแสดง ทำให้ผู้ฟังมีความไพเราะยิ่งขึ้น ทำให้จิตใจของผู้ที่เกี่ยวข้องมีความสุข หมอลำสามารถลำใส่แคนได้ตลอดทั้งคืนอย่างไม่มีเหน็ดเหนื่อย เสียงลำจึงเปรียบเสมือนคนที่ลือน้ำ ส่วนเสียงแคนเปรียบเหมือนน้ำ คือ มีทั้งสิ่งเหมือนและความต่าง เสียงแคน เสียงลำ เนื้อหาและจังหวะลีลาจะทำให้เกิดความผสมกลมกลืน เกิดสุนทรียภาพทำให้ผู้ฟังและผู้เล่น หรือผู้ที่เกี่ยวข้องมีอารมณ์ร่วม ทุกคนจะพยายามหาเรื่องที่จะมีใจจดจ่ออยู่กับการลำ ทำให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วม

ลำบ้านชอกแต่เดิมเป็นลำที่ไม่มีจังหวะ คือลำแบบกึ่งพูดกึ่งลำ เรียกว่าลำตอบผญา ส่วนใหญ่ผู้ชายจะเป็นคนลำ ผู้หญิงเป็นผู้ตอบผญา ต่อมาผู้หญิงมีความรู้จึงสามารถลำได้ ลำบ้านชอกเดิมที่ไม่มีจังหวะจะโคน ต่อมาผู้ฟังหรือสังคมต้องการให้มีจังหวะเพื่อที่จะรำวงได้ ดังนั้นลำบ้านชอกจึงกลายเป็นลำแบบเป็นจังหวะจะโคน บ้านชอกเป็นชื่อของหมู่บ้าน ลำบ้านชอกถือว่าเป็นวัฒนธรรมทางดนตรีพื้นเมืองประจำแขวงสะหวันเขตที่ได้รับความนิยมอย่างกว้างขวางสืบเนื่องมาเป็นเวลานาน กลอนลำบ้านชอก มีเนื้อหาที่สะท้อนการดำรงชีวิตของชาวสะหวันเขต รวมถึงจารีตประเพณี การทำมาหากิน และความสนุกสนานรื่นเริง ซึ่งมีการกล่าวถึงความไพเราะแบบปากต่อปากจากรุ่นสู่รุ่น

มาเป็นเวลานาน โดยลำบ้านชอกมีความเป็นมาเริ่มจากการอ่านหนังสือโบราณ หนังสือนิทานพื้นบ้าน เพราะในอดีตผู้คนนิยมเข้าวัดฟังธรรม มีการเล่านิทานพื้นบ้านหรือหลักคำสอนต่างๆ โดยใส่ทำนองเข้าไป ซึ่งในสมัยนั้นยังไม่มีโรงเรียนสอนหนังสือ ดังนั้นผู้ที่สนใจอยากเรียนหนังสือจึงนิยมเข้าไปศึกษาจากพระในวัด เดิมทีใช้ภาษาบาลีและตัวอักษรลาวโบราณ โดยอ่านคำกลอนนิทานใส่ทำนองตามเนื้อเรื่องนิทานโบราณ เช่น เรื่อง การเกิด สังสินไซ เป็นต้น และต่อมาจึงพัฒนามาเป็นลำบ้านชอก มีการลำผญาโต้ตอบชายหญิง ตามโอกาสงานบุญต่างๆ ไม่มีจังหวะที่แน่นอน ใส่ทำนองลำซ้ำๆ เดิมทีเรียกว่าลำลาวโบราณ (คำสิด พมมะจัน. 2556 : สัมภาษณ์)

ชาวอีสานได้รู้จักและเรียนรู้การขับลำของลาวเพราะในช่วงที่มีศึกสงคราม มีการอพยพหนีเข้ามาในประเทศไทยจำนวนมากในปี พ.ศ. 2310 ดังนั้นคนอีสานจึงได้ยินและเรียนรู้การลำต่าง ๆ ของลาว เช่น ลำคอนสะหวัน ลำตั้งหวาย ลำสาละวัน ลำบ้านชอก ลำภูไท ลำสีพันดอน เป็นต้น แต่หลังจากปี พ.ศ. 2518 ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว มีการปิดประเทศทำให้คนต่างชาติเดินทางเข้าไปในประเทศยากขึ้น ประกอบกับการคมนาคมไม่สะดวก การที่จะเดินทางเข้าไปศึกษาดนตรีและศิลปะการแสดงของลาวจึงค่อนข้างลำบาก ดังนั้นความรู้เรื่องการขับหรือลำ จึงไม่มีรายละเอียดมากนัก ต่อมาจึงมีชาวอเมริกัน ชื่อ แครอล เจ คอมพ์ตัน (Carol J. Compton) ได้เดินทางเข้ามาศึกษาเรื่อง ลำสีพันดอน ในแขวงจำปาสักและลำคอนสะหวัน แขวงสะหวันเขต เทอรี่ อี มิลเลอร์ (Terry E. Miller) ได้มาศึกษาเรื่องแคนและหมอลำในภาคอีสานของไทย เจริญชัย ชนไฟโรจน์ ได้ศึกษาเรื่อง ลำคอนสะหวัน ในแขวงสะหวันเขตและ Mahoney, Therese Mary (1995) เข้ามาศึกษาเรื่องวัฒนธรรมดนตรีดั้งเดิมของลาว

จากการศึกษาเอกสารงานวิจัยทั้งในประเทศและต่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับหมอลำหมอลำแคนนั้น มีนักวิชาการ นักวิจัย หลายท่านได้ศึกษาค้นคว้าในประเด็นต่าง ๆ เช่น Terry E. Miller(1977) ได้ศึกษาระบบเสียงและลายแคนทำนองทางสั้นและทำนองทางยาวที่ใช้ประกอบลำกลอน และศึกษาประเด็นหมอลำแคนและหมอลำในภาคอีสาน Adam Chapman(2003) ศึกษาเรื่องดนตรีและการขับร้องในลาว Chonpairot, Jarernchai (1990) ศึกษาเรื่องลำคอนสะหวัน ชันทอง ทัมมะวง ศึกษาเรื่อง แคนลาวเครื่องดนตรีประจำชาติ กงเดือน เนตตะวง ศึกษาเรื่องแคนและเสียงแคน ทองคำ อ่อนมะนิสอน (1998 : 29) ศึกษาเรื่องมรดกลำสีพันดอน กล่าวถึงความเป็นมาของแคนและลายแคนต่างๆ ในประเทศ ส.ป.ป.ลาว ณัฐณัฐภรณ์ พงษ์นิล (2555) ศึกษาเรื่อง การขับลำท้องถิ่นในภาคกลางของประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว คำอ้วน ลัดตะนะวง ได้เรียบเรียงหนังสือการเป่าแคน แต่ไม่ได้พูดถึงลายแคนท้องถิ่นที่ใช้ประกอบลำ หุมพันธ์ ลัดตะนะวง (2008) ศึกษาแคนลาวพบว่า บรรพชนลาวพวกเราได้เดินทางผ่านเส้นทางแห่งเลือดและน้ำตามาได้ตั้ง 2,000 ปี เพื่อถนอมมรดกแห่งวิญญาณของความเป็นชาตินี้ไว้จนถึงปัจจุบัน แคนกลายเป็นสัญลักษณ์ทางวัฒนธรรมแห่งชาตินี้แล้วแต่มีแคนและเป่าแคนทั้งนั้น แต่ก็อดที่จะสงสัยเหมือนกันถ้ารู้ว่า แคนที่แลกมาด้วยน้ำตาและชีวิตนั้น ค่อยๆ สลายสูญไปทีละเล็กละน้อย จากสังคมยุคใหม่ของลาว”

จากการศึกษางานวิจัยของแต่ละท่านที่กล่าวมาข้างต้น เป็นการศึกษาในมุมมองของเครื่องดนตรีแคนที่อยู่ในภาคอีสานของประเทศไทยและประเทศลาว ในเรื่องความเป็นมาของแคน การทำแคน องค์ประกอบของเสียงแคน ลายแคนและการเป่าแคนเบื้องต้น จากการวิจัยที่กล่าวมาข้างต้นนี้ยังไม่มียานวิจัยชิ้นใดที่ศึกษาเรื่องการเป่าแคนประกอบลำในประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว หากไม่มีการศึกษาในเรื่องดังกล่าว ต่อไปในอนาคตอาจไม่มีผู้สืบทอดหมอลำแคนทำให้การเป่าแคนประกอบลำสูญหายไป ด้วยเหตุผลและความสำคัญดังกล่าว ผู้วิจัยจึงเกิดแรงบันดาลใจที่จะศึกษาวิจัยเรื่อง การเป่าแคนประกอบลำบ้านชอกในแขวงสะหวันเขต ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

ความมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาทำนองลำบ้านชอกในประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว
2. เพื่อศึกษาการเป่าแคนประกอบลำบ้านชอกในประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การเป่าแคนประกอบลำบ้านซอกในประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ซึ่งผู้วิจัยได้ใช้วิธีดำเนินการวิจัยตามขั้นตอนการวิจัย ดังต่อไปนี้

1. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในครั้งนี้ประกอบด้วย

1.1 แบบสำรวจ (Preliminary Survey Form) เป็นเครื่องมือที่ผู้วิจัย

ทำขึ้น เพื่อหาข้อมูลศิลปินหมอลำหมอลำแคน โดยผู้วิจัยกำหนดประเด็นเก็บข้อมูลเกี่ยวกับการเป่าแคนประกอบลำบ้านซอกในแขวงสะหวันเขต ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว เพื่อเป็นข้อมูลเบื้องต้นในการรวบรวมแหล่งข้อมูล

1.2 แบบสังเกต (Observation Form) เพื่อดูพฤติกรรมซึ่งไม่สามารถสัมภาษณ์ได้ แบบสังเกตใช้กับ และกลุ่มผู้ปฏิบัติในพื้นที่ที่วิจัยโดยผู้วิจัยได้เข้าไปสังเกตสภาพทั่วไปภายในชุมชน วิถีชีวิต ความเป็นอยู่ วัฒนธรรม ประเพณี การแสดงหมอลำบ้านซอก

1.3 แบบสัมภาษณ์ (Interview Form) ใช้แบบสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง (Unstructured Interview Form) หรือสัมภาษณ์เชิงลึก

2. ขั้นตอนการรวบรวมข้อมูล

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลโดยยึดหลักข้อมูลที่มีลักษณะสอดคล้องกับความมุ่งหมายของการวิจัย สามารถตอบคำถามของการวิจัยได้ตามที่กำหนดไว้ ซึ่งมีวิธีการเก็บข้อมูลดังต่อไปนี้

2.1 การเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร เป็นข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเป่าแคนประกอบลำบ้านซอกในประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ตลอดจนความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรม แนวคิดทฤษฎีทางด้านสังคมวิทยาและวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ การวิเคราะห์ดนตรี อีกทั้งเนื้อหาเกี่ยวกับพื้นที่ที่ทำการศึกษา โดยค้นคว้าเอกสารปฐมภูมิและทุติยภูมิจากหน่วยงานราชการ หนังสือ ตำรา งานวิจัย การศึกษาค้นคว้าอิสระ อินเทอร์เน็ตและ วีดีโอทัศน์

2.2 การเก็บข้อมูลจากภาคสนาม เป็นข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้จากพื้นที่ที่ทำการวิจัย โดยวิธีการสำรวจจากแบบสำรวจ การสัมภาษณ์โดยใช้แบบสัมภาษณ์ที่มีโครงสร้าง(Structured Interview)และไม่มีโครงสร้าง(Unstructured Interview) แบบสังเกต(Observation)

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ใช้วิธีการเก็บข้อมูล

2 วิธี ได้แก่ การเก็บข้อมูลจากเอกสาร (Documentary Research) และการเก็บข้อมูลจากภาคสนาม (Field Research) ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

1. ข้อมูลเอกสาร ประกอบด้วย

1.1 เอกสารสิ่งพิมพ์ ได้แก่ รายงานการวิจัย วิทยานิพนธ์ บทความ หนังสือ เป็นการศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับเรื่องหมอลำและหมอลำ

1.2 เอกสารที่ไม่ใช่สิ่งพิมพ์ ได้แก่ เทป แผ่นเสียง วีซีดี อินเทอร์เน็ต เป็นการศึกษาค้นคว้าหลักการวิธีการนำเสนอ การเป่าแคนประกอบลำบ้านซอก ศึกษาลายแคนตลอดจนค้นหาและสำรวจพื้นที่ในการเดินทางไปเก็บข้อมูลภาคสนาม

2. ข้อมูลจากภาคสนาม (Field Research) ได้จากการสำรวจเบื้องต้น การสัมภาษณ์ที่มีโครงสร้าง การสัมภาษณ์แบบเชิงลึก การสังเกต และการสนทนากลุ่ม ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

2.1 การสำรวจเบื้องต้น (Pre Inventory) เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล

ทั่วไปของกลุ่มประชากรหรือตัวอย่างประชากร โดยกำหนดประเด็นเก็บข้อมูลในเรื่อง การเป่าแคนประกอบลำบ้านชอก

2.2 การสัมภาษณ์ โดยใช้แบบสัมภาษณ์ที่มีโครงสร้าง (Structured

Interviews) ใช้สัมภาษณ์กลุ่มผู้รู้ (Key Informants) ได้แก่ บุคคลที่เป็นศิลปินหมอลำหมอแคน เพื่อให้ข้อมูลในประเด็น การเป่าแคนประกอบลำบ้านชอก ได้แก่

1) กลุ่มผู้รู้ (Key Informants) ประกอบด้วย

นักวิชาการทางด้านดนตรี 3 คน ได้แก่ 1. กงเดือน เนตตะวง 2. คำลิต พมมะจัน 3.

เข็มพอน แสงประทุม

2) กลุ่มผู้ปฏิบัติ (Casual Informants) ประกอบด้วย

หมอแคน 3 คน ได้แก่ 1. อ่อนตา บุคสะดี 2. ทองเซย อุทุมพอน

3. บุณเถา ลินลาวง

หมอลำฝ่ายชาย 1 คน ได้แก่ 1. เชียงสะหวัน

หมอลำฝ่ายหญิง 2 คน ได้แก่ 1. นวนละออง จูมมาลี 2. ลัดสะหมี่

กะลอทอง

3) กลุ่มผู้ให้ข้อมูลทั่วไป (General Informants) ประกอบด้วย

3.1 ผู้จ้าง จำนวน 2 คน

3.2 ผู้ฟัง จำนวน 1 คน

2.3 การสัมภาษณ์แบบเชิงลึก โดยใช้แบบสัมภาษณ์ที่ไม่มีโครงสร้าง

(Unstructured Interview) เพื่อใช้สัมภาษณ์กลุ่มผู้รู้ที่มีประเด็นคำถามเกี่ยวกับการเป่าแคนประกอบลำ

2.4 การสังเกต โดยใช้แบบสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant

Observation) และแบบสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non-Participant Observation) ใช้กับกลุ่มผู้รู้และกลุ่มผู้ปฏิบัติ เป็นการสังเกตสภาพทั่วไป วิธีชีวิตความเป็นอยู่ วัฒนธรรม เหตุการณ์ทั่วไป และเข้าร่วมกิจกรรมที่เกี่ยวข้อง

การเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร เป็นข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้จากเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเป่าแคนประกอบลำบ้านชอกในประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ตลอดจนความรู้เกี่ยวกับ วัฒนธรรม แนวคิดทฤษฎีทางด้านสังคมวิทยาและวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ การวิเคราะห์ดนตรี อีกทั้งเนื้อหาเกี่ยวกับพื้นที่ที่ทำการศึกษา โดยค้นคว้าเอกสารปฐมภูมิและทุติยภูมิจากหน่วยราชการ สถาบันการศึกษา ประเพณีหนังสือ ตำรา งานวิจัย การศึกษาค้นคว้าอิสระ อินเทอร์เน็ตและวีดิทัศน์

การเก็บข้อมูลจากภาคสนาม เป็นข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้จากพื้นที่ที่ทำการวิจัย โดยวิธีการสำรวจจากแบบสำรวจ การสัมภาษณ์โดยใช้แบบสัมภาษณ์ที่มีโครงสร้าง (Structured Interview) และไม่มีโครงสร้าง (Unstructured Interview) แบบสังเกต (Observation) ทั้งแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม แบบสนทนากลุ่ม (Focused Group Guideline)

2.3 ขั้นตอนจัดทำข้อมูล

ผู้วิจัยได้นำข้อมูลจากการศึกษาเอกสาร ข้อมูลจากงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และข้อมูลจากการบันทึก รวบรวมข้อมูลภาคสนาม โดยจำแนกข้อมูลแยกออกตามประเด็นความมุ่งหมายของการวิจัยที่ตั้งไว้ และตรวจสอบความ สมบูรณ์ความถูกต้องอีกครั้งหนึ่งว่าข้อมูลที่ได้มีความครบถ้วนเพียงพอเหมาะสมพร้อมแก่การนำไปวิเคราะห์สรุปผลแล้ว หรือไม่ ในกรณีที่ข้อมูลที่ได้มาไม่มีความสอดคล้องกัน ผู้วิจัยจะใช้การตรวจสอบแบบสามเส้า (Triangulation) หากมี ข้อมูลส่วนใดไม่สมบูรณ์ ผู้วิจัยจะทำการเก็บข้อมูลเพิ่มเติมในส่วนที่ขาดหายไปให้ได้ตามประเด็นจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้

2.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

1. การวิเคราะห์แบบอุปมาน (Induction) คือ วิธีตีความจากข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นหรือจากปรากฏการณ์ในพื้นที่ แล้วนำมาวิเคราะห์และสรุปผล เมื่อผู้วิจัยได้ศึกษาและรวบรวมข้อมูลในประเด็นการเป่าแคนประกอบลำบ้านชอกในประเทศ ส.ป.ป.ลาว ว่ามีวิธีการเป่าประกอบลำบ้านชอกอย่างไร

2. การวิเคราะห์โดยการจำแนกชนิดข้อมูล (Typological Analysis) คือ การจำแนกข้อมูลเป็นชนิด ๆ (Typological) ตามเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น และการตีความโดยใช้แนวคิดทฤษฎีหลักที่มีอยู่เป็นแนวทางในการวิเคราะห์ ได้แก่ ทฤษฎีสุนทรียศาสตร์ ทฤษฎีการแพร่กระจาย ทางวัฒนธรรม ทฤษฎีโครงสร้างและหน้าที่ ทฤษฎีการวิเคราะห์ดนตรีเพื่อใช้ในการวิเคราะห์ทำนองแคนที่เป่าประกอบลำบ้านชอกในประเทศ ส.ป.ป.ลาว

2.5 การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำเสนอผลการวิจัยแบบพรรณนาวิเคราะห์(Descriptive Analysis)

สรุปผลการวิจัย

การเป่าแคนประกอบการลำบ้านชอกในประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว มีดังนี้

1. ทำนองลำบ้านชอกเกิดจากรูปแบบและฉันทลักษณ์ของกลอนลำผญา โครงสร้างกลอนลำบ้านชอกแบ่งออกได้เป็น 3 ตอน คือ 1) กลอนขึ้น 2) ตัวกลอน และ 3) กลอนลง บทหนึ่งมี 4 วรรค แต่ละวรรคมีคำเอก คำโท คำกับไว้และมีสัมผัสนอก สัมผัสใน เวลาประกอบเสียงแคนจึงยึดเอาเสียงสุดท้ายของแคนเป็นศูนย์ถ่วง จุดศูนย์ถ่วงของทำนองคือเสียงสุดท้ายของแต่ละวรรค ตัวแรกคือเสียงสามัญ เสียงเอกโทมีเสียงสูงต่ำทำให้เกิดทำนอง เสียงสั้นยาวทำให้เกิดจังหวะจึงทำให้เกิดทำนองลำ หมอลำลำตามโครงสร้างของเสียง แต่ละวรรคมี 4 จังหวะมีคำ 7-12 คำ จังหวะทางดนตรีมี 4 จังหวะ

จังหวะหนึ่งไม่เกินสามพยางค์ ในเนื้อกลอนลำบ้านชอกจะไม่เคร่งครัดเหมือนลำสี่พันทอนเพราะมาจากกลอนผญาไม่ได้พัฒนามาเหมือนลำทางสั้น แต่บทหนึ่งมี 4 วรรค มีกำหนดเสียงเอกโท นอกจากนี้ยังมีคำบุพบทอยู่ข้างหน้า และมีสร้อยอยู่ข้างหลังเพื่อเพิ่มความสมบูรณ์ของเนื้อหาให้สุภาพอ่อนหวาน ทำนองลำบ้านชอกตอนขึ้น หรือตอนกลางหรือตอนลง จะลำทำนองคล้ายกันตลอด แตกต่างกันเพียงเนื้อหาเท่านั้น ทำนองลำคำโบราณเรียกว่า วาดลำ

รูปแบบของกลอนลำ(overall form) ที่เป็นเนื้อหามี 3 ส่วนคือ กลอนขึ้นหรือกลอนพาดหัว(introduction) ตัวกลอน(main body)และกลอนลง(Conclusion) ความสั้นยาวของกลอนไม่มีกำหนดตายตัว กลอนลำจะมีก็บทก็ได้แต่ลำบ้านชอกไม่มีทำนองขึ้นโดยเฉพาะ แต่จะใช้เนื้อหาเป็นตัวขับเคลื่อน กลอนลำบ้านชอกมีลักษณะเป็นกลอนผญาสั้น ๆ ที่ใช้โต้ตอบกันไปมาระหว่างชายหญิง โดยเนื้อหานอกจากการเกี่ยวพาราสีแล้ว ยังมีเนื้อหาที่สะท้อนการดำรงชีวิตของชาวสะหวันเขต รวมถึงจารีตประเพณี ความสนุกสนานรื่นเริง ยังมีเรื่องเหตุบ้านการเมืองและคำสอนทางพุทธศาสนาฯ การลำชนิดนี้สามารถดัดได้ เช่น ลำมหาไซ, ลำคอนสะหวัน, ลำสี่พันทอน ฯ

ตัวอย่างกลอนลำบ้านชอก

จังหวะที่	1	2	3	4
คำบุพบท	บุบเอย			
วรรค 3	นางนี้มา	เห็นอ้าย	ดีใจ	นั้นฮุ่ม ๆ
คำสร้อย	หลายเดอ	อัญญาเอย		
คำบุพบท	โอยโน			
วรรค 4	คือเอาผ้า	ห่อตุ้ม	โตน้อง	อยู่ชุกชุม

จังหวะที่	1	2	3	4
คำบุพบท	โอยเต			

วรรค 3	ครันว่าสาละนอ้าย	ไผสีน้ำเมื่อเหล้น	เขื่อนนาง	น้องบ่ว่า
คำสร้อย	ญาเอย	กะเทินเอย		
คำบุพท	คนเอย			
วรรค 4	เมื่ออยู่เขื่อน	ฮ่วมน้อง	นางสีบ้อง	เข้าบ่อนนอน

rhythm	1	2	3	4
preposition	boon uey			
phrase 3	nang nee ma	hen aiy	dee jai	nan hoomhoom
extension word	lai der	an ya uey		
preposition	oy nor			
phrase 4	kua ao pa	hor toom	to nong	yoo su yam

rhythm	1	2	3	4
preposition	oy de			
phrase 3	kan was a la ner aiy	pai si nam mua len	haun nang	nong bo wa
extension word	ya uey	ka tern uey		
preposition	kon uey			
phrase 4	mua yoo huan	huam nong	nang si pong	kao bon non

จังหวะที่	1	2	3	4
preposition	o o			
phrase 3	o o ² o	o o	o o	o o ¹ o
extension word	o o	o o o		
preposition	o o			
phrase 4	o o o ²	o ¹ o ²	o o ²	o ¹ o o

จังหวะที่	1	2	3	4
preposition	o o			
phrase 3	o o ¹ o o o o ²	o o o o o	o o	o ² o ¹ o ¹
extension word	o o	o o o		
preposition	o o			
phrase 4	o o ¹ o	o ¹ o ²	o o o ²	o ² o ¹ o

ทำนองลำบ้านชอกเดิมนิยมลำแบบไม่เป็นจังหวะดนตรี แต่จะกึ่งลำกึ่งพูด และเวลาลำ ผู้ลำจะใส่ทำนองลำช้าๆ ทำนองลำบ้านชอกเกิดจากบทกลอนหลายรูปแบบ แต่ละบทก็มีทำนองทำนองซ้ำกัน เปลี่ยนเพียงเนื้อหาเท่านั้นแต่เสียงวรรณยุกต์เอก โทเหมือนเดิม โครงสร้างทำนองลำบ้านชอกจึงมีเพียงทำนองเดียว ส่วนลักษณะของเสียงลำเกิดจากองค์ประกอบของกลอนลำ ได้แก่

- 1) ระดับเสียงสูง-ต่ำของพยางค์หรือถ้อยคำ
- 2) ความสั้น-ยาวของเสียง
- 3) จังหวะลักษณะหรือรูปแบบของบทกลอน
- 4) สำเนียงพูดตามภาษาท้องถิ่น

2. การเป่าแคนประกอบลำบ้านชอก องค์ประกอบที่สำคัญคือหมอลำและหมอแคน ศิลปะการแสดงหมอลำสิ่งสำคัญที่คู่กับหมอลำคือหมอแคน หมอแคนที่ดีควรรู้จักฉันทลักษณ์กลอนลำ รู้จักสังเกตหมอลำตลอดทั้งมีปฏิภาณไหวพริบในการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้า มีคุณลักษณะพิเศษที่ต้องฝึกฝนโดยธรรมชาติไม่ได้เรียนเป็นมาตรฐาน แต่จะเรียนแบบต้นมากกว่า ส่วนใหญ่เรียนเป่าแคนเพราะมีใจรัก กล้าลองผิดลองถูก รู้จักสังเกตจดจำแล้วนำมาฝึกฝน ก่อนที่จะเป่าใส่ลำหมอลำต้องสามารถเป่าแคนได้ก่อน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเป่าเดี่ยวทำนองทางสั้น ที่สำคัญอีกประการคือเครื่องดนตรีแคนจะต้องเป็นแคนที่มีคุณภาพ มีเสียงที่ดังไพเราะไม่กินลม ซึ่งสมัยก่อนจะใช้แคนเต้าเดียวเป่าให้ทั้งหมอลำฝ่ายชายและหมอลำฝ่ายหญิง แต่ปัจจุบันเป็นอิสระ หมอลำมักจะมีแคนเป็นของตนเองเพื่อให้ได้เสียงแคนตรงกับระดับเสียงของหมอลำ การลำบ้านชอกเวลาลำหมอลำฝ่ายชายจะลำก่อนฝ่ายหญิง ส่วนกลอนลำนั้นหมอลำต้องคิดเนื้อหาไว้ก่อนว่าจะลำเกี่ยวกับเรื่องอะไร ซึ่งรูปแบบการลำบ้านชอกนั้นจะเริ่มด้วยกลอนไหว้ครู(paying homage to teacher) กลอนประกาศศรัทธา(host praising) กลอนเสนอตัว(introduce oneself) กลอนถามความรู้(Asked about knowledge) กลอนเกี่ยวพาราสี(Courting) กลอนนิทานหรือวรรณคดี (tale or literature)และสุดท้ายคือกลอนลำลา(farewell) โดยแคนจะเป่าขึ้นก่อนเพื่อเตรียมความพร้อมให้หมอลำ หมอลำจะเลือกคำบุพบทหรือคำที่ทักทายเข้ามาเช่น คำเอ๋ย นางเอ๋ย คนเอ๋ย เป็นต้น โดยมากจะเข้าจังหวะที่ 4 เมื่อหมอลำเริ่มลำ แคนก็จะดำเนินไปตามทำนองของแคน บางครั้งหมอแคนต้องปรับจังหวะเวลากลอนลำบทหนึ่งที่มีหลายจังหวะ แต่โดยมากแคนจะเป่ายืนจังหวะไว้ หมอลำจะเป็นผู้ปรับให้เข้ากับหมอแคน ซึ่งหมอลำจะล้าอย่างมาก 4 วรรคจะหยุดแล้วแต่ความประสงค์ของหมอลำ ในช่วงที่หยุดลำหมอแคนก็จะเป่ายืนจังหวะไว้ หมอลำก็จะคิดกลอนที่จะลำต่อไป เป็นลักษณะการต้นกลอน ทำนองกลอนลำจะคล้ายกันจะต่างกันเพียงเนื้อหา ยังไม่ได้พัฒนาจึงยังไม่ชัดเจนรูปแบบให้สละสลวยลงตัวเท่าลำสีพันดอน ลายแคนที่ใช้เป่าประกอบลำบ้านชอก ทำนองไม่ซับซ้อน จัดอยู่ในลายทางสั้น(ทำนองทางสั้น) มี 2 แบบ คือ

แบบดั้งเดิมที่เก็บทำนอง คือ



ภาพที่ 1 ทำนองลำบ้านชอกแบบดั้งเดิม

แบบปัจจุบันมีประโยคเดียว คือ



ภาพที่ 2 ทำนองลำบ้านชอกแบบปัจจุบัน

การเป่าแคนประกอบลำบ้านชอก แคนต้องปรับเข้ากับลำ แต่ตอนเข้าลำ หมอลำต้องปรับเข้ากับแคน โดยมากหมอลำจะลำสองถึงสี่วรรคจึงจะหยุดเพื่อคิดหาคำที่จะพรรณนาในช่วงต่อไป ทำนองของลายแคนลำบ้านชอกมีประโยคเดียวไม่ซับซ้อน โดยหมอลำจะขึ้นจังหวะสุดท้ายของประโยคคือ เสียงเร เวลาขึ้นแคนต้องปรับเข้ากับลำ แต่ตอนพอเข้าลำแล้ว หมอลำต้องปรับเข้ากับแคน โดยมากหมอลำจะลำประมาณสองถึงสี่วรรคจึงจะหยุด โน้ตแคนที่เป่าประกอบลำบ้านชอกหมอลำฝ่ายชาย (ติดสุดที่ลูกสะแนน) ประกอบด้วยเสียง 5 เสียง คือเสียงโด เร มี ซอล ลา ดังตัวอย่าง



ภาพที่ 3 บทขึ้นของแคนสำหรับหมอลำฝ่ายชาย (drones at g', c')



ภาพที่ 4 บทขึ้นของแคนสำหรับหมอลำฝ่ายหญิง (drones at c')

บทขึ้น

การเป่าบทขึ้นคือการเป่าแคนขึ้นต้นก่อนการลำ เพื่อเป็นการให้เสียงนำแก่มอหล้า ทำนองไม่กำหนดความสั้นยาว ขึ้นอยู่กับความพร้อมของมอหล้า เมื่อมอหล้ากำหนดเสียงให้ตรงกับบันไดเสียงที่มอแคนเป่าแล้วจึงเริ่มขึ้นเสียง โดยจะขึ้นวรรคสุดท้ายของแคนคือจังหวะห้องที่ 1

The musical score is written for two instruments: Lam (a type of flute) and Khaen (a type of reed instrument). The score is divided into three systems. The first system shows the beginning of the piece. The second system continues the melody. The third system includes lyrics 'uan suan oy kaem' under the Khaen staff.

ภาพที่ 5 โน้ตบทขึ้น figure 5. introduction

บททำนองหลัก, ตัวกลอน (Main body) หลังจากที่มีมอแคนเกริ่นนำแล้วต่อไปก็จะเข้าสู่เนื้อหาของกลอน เป็นการนำเสนอรายละเอียดที่ต้องการสื่อสาร ประกอบด้วยทำนอง 2 ทำนอง คือ ทำนองลำ และทำนองแคน เช่นเดียวกับทำนองบทขึ้นและบทจบ

Institute of Culture and Arts

13

Lam

(8)

uan suan oy kaem

Khaen

19

Lam

(8)

ayi no uan suan mo lam seang kan suan khui cha nee wan

Khaen

26

Lam

(8)

mae ayi kin nan tan yung ka jung poo ngam wa pan team

Khaen

32

Lam

(8)

aiy

Khaen

40

Lam

(8)

er nee man jao kin nan tan sang yang no tae chad kon tanton jan nan ton soong

Khaen

44

Lam

(8)

sung bo soo jang hoom pai

Khaen

ภาพที่ 6 โน้ตบททำนองหลัก figure 6. Main body

กลอนจบ,กลอนลง(Ending) เมื่อหมอลำลำเข้าสู่เนื้อหาจนจบแล้ว ก็จะถึงทำนองสุดท้ายของการลำใน 1 กลอนลำ เรียกว่า กลอนจบ

122

Lam

Khaen

128

Lam

Khaen

134

Lam

Khaen

ภาพที่ 7 โน้ตกลอนจบ

อภิปรายผล

ผลจากการวิจัยเรื่อง การเป่าแคนประกอบลำบ้านชอกในแขวงสะหวันเขต ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (ส.ป.ป.ลาว) ในครั้งนี้ ประเด็นการศึกษาค้นคว้าที่พบสามารถนำมาอภิปรายผล ดังนี้

1.ทำนองลำบ้านชอกเป็นต้นกำเนิดของลำคอนสะหวัน เรียกตามชื่อหมู่บ้านที่มีหมอลำเก่าแก่ ที่มีชื่อเสียงในสมัยโบราณ การลำบ้านชอกมีกำเนิดมาจากการลำผญา ซึ่งแต่เดิมการลำผญาไม่มีเครื่องดนตรีแคนเป่าประกอบ ต่อมาจึงนำเอาแคนมาเป่าสลับการลำผญาเพื่อให้หมอลำได้พักและมีเวลาคิดเนื้อหากลอนลำเพื่อเตรียมลำในช่วงต่อไป ซึ่งการลำในสมัยนั้นหมอลำจะใช้วิธีแบบคีตปฏิภาณหรือ ลำแบบด้นนั่นเอง ต่อมาในสมัยปัจจุบันหมอลำจะลำตามบทผญาที่ท่องจำได้ หมอแคนจึงเป่าพร้อมกับหมอลำคือเป่าสอดประสานกันทำให้ได้บรรยากาศในการฟังลำ ต่อมามีการนำเครื่องดนตรีประกอบจังหวะเช่น กลอง ฉิ่ง เข้ามาบรรเลงประกอบทำให้มีความสนุกสนานยิ่งขึ้น จากนั้นเป็นต้นมา ไม่ว่าจะเป็น ลำคอนสะหวัน ลำภูไท ลำตั้งห้วย หรือลำท้องถิ่นอื่นๆ ก็อาศัยแคนเป็นเครื่องดนตรีที่เป่าประกอบลำ ปัจจุบันมีการนำเอาเครื่องดนตรีตะวันตกเข้ามาบรรเลงประกอบเช่น กลองชุด กีตาร์ไฟฟ้า กีตาร์เบสไฟฟ้าและคีย์บอร์ด และพอนานวันเข้าการเป่าแคนประกอบลำบ้านชอกในสมัยโลกาภิวัตน์มีสภาพการที่น่าเป็นห่วงเพราะเยาวชนในปัจจุบันไม่ค่อยให้ความสนใจ ถ้ามีการส่งเสริมอนุรักษ์ให้ศิลปะการแสดงท้องถิ่นได้คงอยู่เป็นเอกลักษณ์ของประเทศส.ป.ป.ลาว เป็นการสร้างเสน่ห์ดึงดูดให้นักท่องเที่ยวหลังไหลเข้ามาชม ตัวศิลปินก็ควรมีการสร้างงานสร้างอาชีพเพื่อความอยู่รอด และรัฐควรอุดหนุนด้านงบประมาณและเชิดชูเกียรติให้หมอลำหมอแคนมีขวัญและกำลังใจในสังคม ควรส่งเสริมให้มีความร่วมมือในการวิจัยแลกเปลี่ยนระหว่างไทย-ลาวเพื่อความยั่งยืนของศิลปวัฒนธรรมอันเป็น

มรดกอันสำคัญของชาติ ควรมีกองทุนหรือมูลนิธิที่ส่งเสริมช่วยเหลือศิลปินเวลาประสบความเดือดร้อน ลำบ้านชอกหมอ แคนจะเป่าทำนองที่ต่างไปจากทำนองลำ ลายแคนที่เป่าประกอบจะแสดงถึงอารมณ์ที่สนุกสนาน

จากผลการวิจัยเรื่อง การเป่าแคนประกอบลำบ้านชอกในแขวงสะหวันเขต ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (ส.ป.ป.ลาว) ทำให้เห็นคุณค่าทางด้านดนตรีแคนได้แก่ความงามของเครื่องดนตรีแคน ความงามของท่วงทำนองลำและลายแคน ความงามของท่าทางการลำและวิธีการเป่าแคนประกอบลำ ก่อให้เกิดอารมณ์ร่วมและความรู้สึกคล้อยตาม เป็นความงามทางด้านสุนทรียภาพ เสียงลำเสียงแคนถือว่าเป็นมรดกภูมิปัญญาที่ทรงคุณค่า ควรที่จะนำเอาภูมิปัญญาดังกล่าวมาอนุรักษ์ สืบทอดให้คงอยู่สืบไป

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเพื่อนำไปใช้

1.1 รัฐบาลหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้ความสำคัญ ส่งเสริม สนับสนุนให้มีการเรียน เป่าแคนประกอบลำอย่างจริงจังโดยการของบประมาณหรือทุนจากต่างประเทศ จัดทำโครงการส่งเสริมกิจกรรมการประกวดเป่าแคนประกอบลำอย่างเอาใจจริงเอาใจอย่างต่อเนื่อง ทั้งในระดับบ้าน ระดับเมือง ระดับแขวงและระดับประเทศ

1.2 บรรจุวิชาการเรียนการสอนเป่าแคนประกอบลำเข้าไปในหลักสูตรของประเทศในทุกระดับ เพื่อส่งเสริมและอนุรักษ์ ภูมิปัญญาด้านการเป่าแคนประกอบลำ

1.3 จัดหาทุนการศึกษาให้นักเรียนมาเรียนเป่าแคน จะเป็นการกระตุ้นเตือนให้เยาวชนและคนในชาติเกิดจิตสำนึก ห่วงแหน มีความตระหนักและภาคภูมิใจร่วมกันในเครื่องดนตรีประจำชาติ

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาศึกษาการเป่าแคนประกอบการขับในประเทศ ส.ป.ป.ลาว

2.2 ควรมีการศึกษาแนวทางการพัฒนา สืบทอดการขับลำในประเทศ ส.ป.ป.ลาว

2.3 ควรมีการเก็บบันทึก ศึกษารวบรวมลายแคน กลอนขับ กลอนลำ ที่มีในประเทศ ส.ป.ป.ลาว เพื่ออนุรักษ์และสืบทอดต่อไป



ภาพที่ 8 หมอแคนบุญเถา ลินลาวงและหมอลำรัตสะหมี กะลอทอง



ภาพที่ 9 หมอแคนอ่อนตา บุตสะดีและหมีแคนทองเซย อุทุมพอน

เอกสารอ้างอิง

- กงเดือน เนตตะวง. (2002). แคนและเสียงแคน. เวียงจัน : กระทรวงแถลงข่าวและวัฒนธรรม หอสมุดแห่งชาติลาว.
- ขันทอง ทัมมะวง. (1968). แคนลาวเครื่องดนตรีประจำชาติ. เวียงจัน : กระทรวงศึกษาธิการ.
- เจริญชัย ชนไฟโรจน์. (2003). แคนวงและโปงลาง พิมพ์เนื่องในวาระครบรอบ 60 ปี ผศ.ดร.เจริญชัย ชนไฟโรจน์ โครงการตำรา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม อุดรราชธานี : โรงพิมพ์ศิริธรรมออฟเซต.
- _____. (2526). คู่มือการเป่าแคนเบื้องต้น. มหาสารคาม มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- _____. (1983). หมอลำหมีแคน.
- _____. (1996). ตัวอย่างกลอนลำคอนสวัน ฉบับอักษรลาว.
- ณัฐธ ฤณ ภรณ์ พงษ์นิล. (2555). การขับลำท้องถิ่นในภาคกลางของประเทศไทย สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว. วิทยานิพนธ์ ปร.ด. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม,
- ทองคำ อ่อนมะนีสอน. (1998). มรดกลำสี่พันดอน-ลำโสม. เวียงจัน : มูลนิธิโตโยต้าแห่งประเทศไทย ญีปุ่น.

References

- Chapman, Adam. (2002). **Regionnal vocal music traditions of Laos: Lamsiphandon and Khap ngeum. Phd thesis. Monash University.**
- Compton, Carol J. (1992). **Lao poetics: internal rhyme in the text of a Lam Sithandone performance.**
- _____. (1975) . **“Lam Khon Savan : A Traditional Form and A Contemporary Theme” A Tai festschrift for William J. Gedney, April 4: 55-82.**
- _____. (1975) . **“A WAI KHRU FOR ACANGEDNEY Theme” A Tai festschrift for William J. Gedney, April 4: 55-82.**
- Chonpairot, Jareernchai. (1990). **Lam Khon Sawan: A Vocal ganre of SouhterLaos.**
Diss : Kent State University.
- _____. (2012). **LEARNING A KHAEN IN 5 MINUTES** College of Music,
Mahasarakham University January.
- Kham Ouane Ratanavong. (1973). **Apprenez Le Khene Lern To play the Khene Essay on a Modern Method.**
- Research report archives of Traditional Music in Laos.** (1999-2001). Vientiane: Ministry of Cultural.
- Rattavong, Houmphane. **Kwa 3,000 Pee Haeng Siang Khaen.** (More than two thousand years of khaen music.) Vientiane: Sapha Withayasat Haeng Sat (The National Science Council,) 2008.
- Sukit Pholprathom. (1993) **Traditional Khaen Playing.** M.A. (Thai Studies) Thesis.
Maha Sarakham: Srinakharinwirot University, Mahasarakham.
- Mahoney, Therese Mary. (1995). **The White Parasol and the Red star : The Lao Classical Music Culture in a Climate of Change.** California: University of California, Los Angeles.
- Miller, Terry E. and Jareernchai Chonpairot. (1994). **A History of Music Reconstructed from Western Documents, 1505-1932.** DeKalb, Il.: Center for Southeast Asian Studies, Northern Illinois University.
- _____. (1985). **Tradition Music of the Lao.** Kent State : Kent State University.
- _____. (1993). **The Musical Traditions of Northeast Thailand.** Mahasarakham : Mahasarakham University.
- Miller, Terry E. and Jareernchai Chonpairot. (1979). **The Musical Traditions of Northeast Thailand.**
- Miller, Terry E. (1976). **Khaen Playing and Mawlum Singing in Northeast Thailand.** USA.